De Vita Beati Antoni Monachi (Latin)

Magnus Felix Ennodius (AD 474–521)

SermonIndex.net / Church Fathers

De Vita Beati Antoni Monachi

Iiii. De Vita Beati Antoni Monachi. Praefatio

Vt proeliantes adsurgunt bucinis, ut equorum celeritas ad potiorem cursum ferrata calce prouocatur, ita dum maiorum uirtus sollicitat, ingenia nouella confortat. qui cana exercitia et ueterum gesta relegit, ad disciplinarum frugem propositis laudum praemiis inardescit. imago praecedentis gloriae, ut ad posteros ueniat, linguarum catena retinetur: non licet per aetates perire, si quid lectio serenis actibus amica susceperit. itaque eloquentiae diuturnitas mortalis naturae sine congressionis periculo uincit angustiam, per quam optimorum conuersatio ipsis decidentibus nescit occasum. restituitur quidem corpus origini et destinatus a superis spiritus ad proprium recurrit auctorem: quorum tamen probitas libris mandata fuerit, eorum uitalis est obitus. dicat forsitan interpres austerior: abiurat praedicationis dulcedinem perfuncta mens saeculo et carnis uinculis absolutas non desiderat quae inter incerta mundi gessit agnosci, sed illos humanus carcer sine libertatis dispendio refudit opifici, dum inter polluta gradiens nitorem suum anima deo nostro intenta geminauit et per mandatorum caelestium lineas lenocinantem huius lucis non sensit errorem. nobis uero ista reuiuiscant, nobis profutura seruentur, quibus si ab studio deest sectari meliora, de illorum, qui facem conuersationis suae praeferunt, uenire debet exemplo. tu autem, uenerabilis abba Leonti, qui id mihi operis iniunxisti, adiuua oratione titubantem et siccitatem stili sanctarum precum imbre locupleta: facies enim, ut confido, meritis praecipuum quod adgredi me ipse iussisti. pronum est beatudini tuae ieiunam eloquentiam fecundis innocentiae ferculis ampliare: credite mihi, uos respiciet extortae aut culpa aut genius dictionis, cuius nisi substantiam religiosa auctoritate firmaueris, uidebitur iudicii tui clauda fides delegisse minus idoneum, cui uenerandi laboris prouinciam commisisti.

Igitur beati Antoni narraturus insignia primum sancti spiritus mihi maiestas inuocanda est, ut qui illum rebus diuitem fecit me in his explicandis per linguae frena moderetur et labiorum sordes prophetici carbonis diluere maturet incendio, ne conscientiae nebulis lucem conuersationis illius aut amplissimis pauperem faciam laudibus aut infantia arente deuenustem. benedicitur indiuisa trinitas deus noster, qui seruum suum Antonium tanta uirtutum dote sublimem circa Danubii fluminis ripas in ciuitate Yaleria Secundino patre lucis huius ianuam iussit intrare. qui quamuis de splendore natalium conscientiae iubar hauserit, tamen fulgorem stirpis praecipuae morum radiis obumbrauit, uincens decorem sanguinis ingenii claritate, dum coruscantem germinis sui lampadam actuum serenitate

transcendit, et factus est uictor stemmatis sui, per quod uniuersos nascendo superauit. qui dum adhuc de matris penderet uberibus, quem praesciuit dei gratia non reliquit, nec passa est inopem fauoris existere dispensatio caelestis quem remunerandis plenum studiis adprobauit. qui ne sancti instituta propositi per parentum blandimenta frangeret, annorum ferme octo genitoris tutela nudatus est: mox tamen ad inlustrissimum uirum Seuerinum ignara fuci aetas euolauit, qui dum eum mulceret osculis, futura in puero bona quasi transacta relegebat. fuit enim, cuius meritis nihil esset absconditum. ille hunc sibi futurum participem pia ubique uoce praedicabat, credo, ut incipientis tirocinia spes adnuntiata solidaret.

Sed postquam beatus uir humanis rebus exemptus est, Constanti antistitis ea tempestate florentissimi iunctus obsequiis gloriosis operibus uitae rudimenta dedicauit: qui eum inter ecclesiasticos exceptores caelestem militiam iussit ordiri: erat enim uenerabilis sacerdos Antoni nostri patruus. sed numquam ille magisterii rigorem consanguinitatis lege molliuit nec fecit securum de necessitudine discipulum non timere, cui gratiam doctoris nisi censura non praestitit. tantus fuit circa sectatorem diligentiae modus, quantum iudicia contulerunt: meritum suum in facie monitoris agnouit. sed iam peccatorum consummatio Pannoniis minabatur excidium: iam succisa radice substantiae regionis illius status in pronum deflexerat. per incursus enim uariarum gentium cotidiana gladiorum seges messem nobilitatis absciderat et fecundas humani germinis terras ira populante desolabat. iam Franci, Heruli, Saxones, multiplices crudelitatum species beluarum more peragebant, quae nationum diuersitas superstitiosis mancipata culturis deos suos humana credebant caede mulceri nec umquam propitia se habere numina, nisi cum ea aequalium cruore placassent: cessare confidebant iram caelicolum innocentis effusione sanguinis, qui ut in gratiam redirent cum superis suis, propinquorum consueuerant mortes offerre. quoscumque tamen religiosi titulus declarabat officii, hos quasi sereniores hostias immolabant, aestimantes quod piorum iugulis diuinitatis cessaret indignatio et fieret materia gratiae locus offensae. inter quae temporum procellas Constantius pontifex, ne quid in mundo haberet subsidii, terra hospitibus deputata humana lege liberatus est.

Post cuius resolutionem Antonium nostrum famuli ad Italiae partes, quibus caelitus fuerat deputatus, Christo duce perducunt. principe loco Tellinae uallis, quae id sortita est uocabuli, limen ingreditur: quam montium ex utroque latere brachiis fabricata naturae ditat amoenitas et de uerticibus fecundis amnium plebe locupletat uber solum, quod auaris respondet iuxta desideria inmoderata cultoribus, non tamen ita aristis praegrauidum aut dotatum pascuis aut arbustis consitum aut fluminibus laetum, ut non ei plus superuenientis personae gratia praestaret quam ipsius originis uariata et distincta formositas. illic Mario presbytero, qui spiritibus inmundis dominabatur, adiunctus est, quia haec est rerum condicio, ut noui hominis mores diuulget inuenta sodalitas et qui ignoratur per originem similium clarescat affectu: deprehenditur mens secreta per socios et cui non licet ad liquidum superuenientis aestimare conscientiam conceditur ut de suis deprehendat externos. nam cum eum beatus Marius illis oculis, quibus mentes uidentur, inspiceret et interioris decorem hominis absconditis percontaretur optutibus, uoluit eum clericorum sociare col-

legio et inter ecclesiasticos coetus praestantem meritis dedicare personam. sed fugit honorem uelut ueneni poculum qui semper potentiam credidit subiacere et seruire patienter praetulit regali dominatui.

Ne tamen diu humanae conuersationis mixtus inlecebris societatem contagionis hauriret, elegit secessum haud procul a beati martyris Fidelis sepulcro, ubi Larius Ionii marmoris minas deponit, quando, ne euagetur longius, obiectis ripis resistunt frena telluris. illic inserto nubibus uertice mons coruscat, qui sublimitate sua uincit aspectum. sed quam superbus est magnitudine, tam difficilis ascensu. nam nullis ante monachum nostrum patuit gressibus nec per praerupta saxorum humani generis admisit formidine repugnante uestigium. in praecisis cautibus tuta feris longum praebuit nullo exterrente cubilia, eo bestiis blandior, quo terribilius agricolarum minatur excursui. in hoc dei famulus sedem delegit, in quo sola fuit placendi causa, quia nequaquam lenocinabatur aspectibus. nihil secum amplius nisi parum leguminis et ligonem, quo terram sollicitaret, de mundi beneficiis adsumens, dedicauit callem subiecta asperitate nescitum. iuga illa indomitam naturae legem Antonio congrediente perdiderunt: reserata itinera post ingressum eius patuere cupientibus. inuenit illic tamen duos senes, quos iam ita inter lustra beluarum habitatio longa miscuerat, ut nihil de illis mundo fama nuntiaret, quorum uitam sanctitatemque plene uideor elocutus, cum expetitam pro dei timore habitationem sine nube uulgaui. breui post horum unus adsumptus est et terreni carceris mole deposita aetheriam ualitudinem felix anima resumpsit: nam absolutionis eius tempore columna ignea beati Antoni oculis ingesta est ad caelum usque pertingens, credo, ut uenerabilis uiri fides et ardor ille uitiorum decoctor typico monstraretur in-, cendio, tunc dum ibi dei cultor tota disciplinis caelestibus uirium suarum uela laxaret et per sinus animae corporisque extrudentia paleas flabra susciperet. cuius uigilias ieiunia lectionis adsiduitatem iure replicarem, nisi haberem digniora memoratu. numquam ille cibum sumpsit nisi fatiscente corpusculo, numquam nisi exemptis officii munus sollicitudinem quiete laxauit. sed quid retexam quae perfectionis habuerit instrumenta per-I\', fectus ant per quos gradus ad celsa conscenderit quem liquido\', declaratum est optinere sublimia? sciuit ille sic per labores.uarios disciplinarum liniamenta sectari, ut numquam adsumeret adrogantiam de labore, et cum omnia essent digna praeconiis quae gerebat, dispendium uirtutis credidit fuisse laudatum. sic totum de eius actibus opinionis luce radiabat, ut nihil praeberetur ostentui: praeminebat censura mentis in corpore et iracundiam, quam contra culpas anima eius susceperat, facies infucata pingebat. uideres aduersus flagitia mundana toruos oculos et indefessa contra saeculi blanditias Christi militem bella tractare. quando illa imago statum suum resoluit in risum et ab ordinis proprii rigore laetitiae debilitate confracta est ?.

Interea dum uelut obsignatum monachi in uniuersis inplet officium, uir quidam, quem sponsae suae amor in facinus impulerat et ad effusionem humani sanguinis affectu et indignatione prouocarat, dum conscientiam se credit fugere mutatione terrarum et in aliis prouinciae partibus innocentiam reperiri, quam furore duce perdiderat, uelatum simplicitate ad secreta heremi portauit homicidam, putans in dei obsequio constitutis de actibus suis praeter effigiem nil patere. artifici humilem simulauit optutu et per dolosi commenta

consilii fabricata subiectione conpositus cautioribus scelerum sordes texit obstaculis. difficile est praeter deum deprehendere quicquid obsequendi argumentis inuoluitur: prouide flagitium celat abiectio: raro in lucem erumpunt crimina, quae auctor obtemperandi scierit fuco sepelire. protinus tamen adfuit ille index consuetus et latentis secreta conscientiae diuinae uocis claue reserauit, in his sermonibus adorsus Antonium, quando eum plus quam homo possit docuit agnouisse, illum denudans,\' qui crasso indumento latronem tegebat, "caue" inquiens "ne tanti criminis reum sancto uelis miscere collegio, ne lupum ouibus, agnis uiperam neglegens aestimator adiungas. iste animam dei manibus concessam per elisi fragmenta gutturis effugauit et interneciuo fratris furore constricti uitam e sedibus suis, dum infert faucibus uincla, dissoluit: hunc debitum sequitur exitium nec a iugo supplicii erit alienus qui humano sanguini non perpercit: misericordia eat circa. facinorosos seruata districtio. ergo sopori terminum ponens mandatorum caelestium hostem depelle, ne candida conuersatio tecum habitantium fusca superuenientis contagione uioletur". ilico diuinis obsecutus imperiis hominem uocat, mentientem conuincit, feriato ore male conscii omnia eius gesta persequitur. expauit deprehensus, cam flagitia sua recenseri uideret ab homine, quae sine humani generis teste commiserat: uiaticum poposcit, fugam tremens adparauit: continuo tamen pedisequa reum ultio conprehendit et expiatum scelus patratoris morte nuntiauit. ita sermo iusti uiribus carere non potuit.

Interea sanctus uir per regiones finitimas insidiatricis famae linguis innotuit, quae ne pareret de celebritate iactantiam, ante prouisa sunt remedia, quam morbus adolesceret. qui enim grandaeuus aut debilis duce diligentia non itineris illius transmeabat abrupta, QVID dantibus ualitudinem desideriis etiam aegritudines corpora non tenerent ? hac perterritus frequentia ad secretiora heremi beatus Antonius credidit euolandum, ne singulorum deuotio inamabilis adrogantiae mater existeret et de multiformi gratia rigidioris propositi ruina nasceretur. mox tamen secessus, quem pendula rupes commendabat, electus est, in quo annis plurimis solus et uere monachus uitam sine humani generis consorte transegit. dabat feras pro sodalibus montana solitudo: mugitus ursi aliarumque beluarum minax inmurmuratio pro blandae confabulationis communione ponebatur. denique ea tempestate ursus petulantior gloriae plus daturus caules ipsius puberibus foliis laetiores et quadam domino hilaritate gestientes inmani ingrediens contritione uastauit, ita ut nusquam de simplici fruge spes residua linqueretur: quem ille baculo mulcatum districtius abire praecipiens testem uirtutis suae et nuntium passionis ad alias ire bestias mox coegit, ut impleretur domini fidelis pollicitatio, quae sectatoribus suis totius ueneni et omnium ferarum promisit obsequium. rursus tamen gradienti ei per destinatum callem rugiens se fera suggessit, quam ille sola iussione turbatam iter fecit aperire et occupata uiae claustra deserere.

Sed ecce iterum alis pernicibus per proditionis suae ordinem dei seruum in quo loci degeret fama uulgauit, aliud de ipso pro sententiarum uarietate diuersis opinantibus. tunc liquido patuit per occursus multiplices nihil obstare cupientibus planari ardua, solidari scissa, pendentia non timeri. sed potioribus insidiis, ue per adrogantiam hostis subriperet, fortiori consilio manus apposuit, ne iam grandaeuus perderet quod inter tirocinia uirtute seruasset : acrius enim circa robustos diaboli certamen est, et maioribus copiis illos adgreditur qui

conflictus eius experti roboris sudore domuerunt. uniuersa tamen secum ipse pertractans, breui animum suum adlocutione firmauit: ”quid agimus, mens adhuc mundani oneris fasce depressa, quam nondum ad auctorem suum corporeus carcer euomuit ? non tibi certa est de perfectione fiducia, dum adhuc includeris fragilitate carnali: periculis plena sunt quae uidentur esse tutissima: lenocinia hostis tui intellegis, dum uniuersorum uoce laudaris. uide quantis labores insidiis: absconditum esse non licet quod adimus: latebram nostram persecutio manifestat hostilis. sanctorum petamus exercitum et illam Lirinensis insulae cohortem inriguo inquiramus ardore: quem solum hactenus pulsauit aduersarius, timebit inter inimicam sibi multitudinem constitutum. instructa proeliis acies illa semper inuigilat et uariis perfossum ictibus abigit infestantem: quot bella illis diabolus intulit, numerant tot triumphos: non metuunt, quotiens adesse Satanan, at dimicantes acuant, classico fuerit stridente nuntiatum: semper eruditos et fortes reddidit cotidiana decertatio, quomodo prolixior pax solutos”.

His dictis dimissa fratribus cellula, quos ibidem praedicti amor congregauerat, apud Lirinum inprouisus apparuit. nuntiauit uirum insignium meritorum facies ieiunii pallore decorata. nam dum secreti nitorem hominis splendidissima macies indicaret, non defuit actuum eius praeco consuetus, inmaculatam conuersationis ipsius speciem sub uerborum abundantia et relationis ubertate describens. mixtus grandaeuis et praecipuis gestorum suorum lampadam non minori intellexit igne rutilare: metitus est fomitis sui lucem, dum uidit alieni. quasi (si) inter ornamenta caeli et sidera pleno fulgore micantia superuenientis astri claritudo societur, certant sine inuidia geminare radios et per augmenta luminis speciem superare nouitatis, alia prolixiori crine faciem suam stella commendat, alia puriore, unam ditat potior flamma, nobilitat alteram per spatia nocturna sincerior: sic Antonium nostrum per uniuersas locorum mutationes a Christo ueniens disciplina comitata est. prouidit tamen, ne cui in illa nutrice sanctorum insula, cum praestaret meritis, praeferri uideretur honoribus, sciens in humilitatis radice plantatum ad centenos fructus adsurgere. blandus iuuenibus, grauis maturis, doctus peritis, submissus existendo simplicibus, totam illam dominici gregis legionem distinctam actu, uariatam gentibus, quasi unam animam in sua affectione collegit. ibi biennio se ipso potior mundi istius sarcinam deponens, uictor insidiarum, quas antiqui serpentis parat astutia, diem nostrum et lucem praesentis saeculi perpetui luminis adeptione commutauit. taceo qualiter uitam ipsius mortis claritudo signauerit, ne uniuersa digerens non tam ueritatem narrasse quam praedicti laudibus uidear inmoratus. ueluti si quis consitum lucum frondium densitate reppererit, ex quo coronam ferro stringente subripiens genium siluae, dum praesumit parua, non amouet: melioribus equidem de Antonii nostri factis, quae stilo non adtigi, narranda seruaui. uincar forte eloquentiae flumine, nemo me circa illum superabit affectu. habeat qui secutus fuerit de peritiae messe iactantiam, mihi gratiam beati hominis nemo praeripiet, qui ad explicanda eius bona primus accessi.

Source. Latin text from the Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum (CSEL) collection of the Open Greek and Latin project (digital edition of ***Magni Felicis Ennodii Opera Omnia*** edited by Wilhelm Hartel (Vienna, Gerold: 1882) Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum 6), encoded in EpiDoc TEI XML. Digitised and corrected by the Open Greek and Latin team (University of Leipzig and partners); the text is taken from the printed edition by OCR with correction, so some errors may remain. SermonIndex has only divided it into short sections for reading; the critical notes, margin notes and apparatus of the printed edition are not shown here but are kept in the XML download.

Licence. Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0). You may share and adapt this text if you credit the Open Greek and Latin project and release your version under the same licence.